

IDEOLOGIJA

ŠTO JE IDEOLOGIJA

- **1.** proučavanje ideja i rad na idejama
- **2. pol. a.** primijenjeno mišljenje, ukupnost pojmova i konstrukcija u različitim oblicima svijesti usmjereni na izravno ostvarivanje i praktično djelovanje **b. razg.** krivo ili ekstremno shvaćanje i tumačenje kakve ideje [*zadojenost ideologijom*]
- **3.** ukupnost filozofskih, društvenih, političkih, moralnih, religioznih itd. ideja svojstvenih jednome razdoblju ili jednoj društvenoj skupini [*prosvjetiteljska ideologija; građanska ideologija; militaristička ideologija*]
- **4. razg. a.** puka teorija o čemu, otuđena od životne prakse **b. životno opredjeljenje** [*nečija osobna ideologija*]

ŠTO JE IDEOLOGIJA

- „**znanost o idejama**” – krajem 18. st. - *Antoine Destutt de Tracy* (ideolozi – skupina filozofa)
 - *ideologija kao osnova za političke, moralne i pedagoške reforme društva*
- *Napoleon* – pridaje **negativno značenje** pojmu ideologija (*ideolozi stvaraju „metafiziku oblaka” koja nema veze s pravim problemima Francuske*)
- negativno značenje preuzeo je Marx i ono danas prevladava u shvaćanju ideologije

IDEOLOGIJA je **skup ideja i vjerovanja** o svijetu, čovjeku i društvu usmjerenih na **održavanje** ili na **promjenu** postojećega stanja u društvu

ELEMENTI IDEOLOGIJE

KOGNITIVNI

- ima elemente znanosti – **objašnjava**, **sistematizira** i **opisuje** društvene pojave
- ideologije se izgrađuju na osnovama filozofskih i znanstvenih spoznaja

NORMATIVNI

- **prosudbe** što je dobro ili loše za društvo, **stavovi** o pravcu razvoja društva i **naputci** za djelovanje (*npr. revolucija*)
- **neznanstveni** elementi ideologije

- za razliku od **religije** koja je usmjerena na **onozemne stvari**, **ideologija** je usmjerena na **svjetovne**

SHVAĆANJE IDEOLOGIJE

NEUTRALNO

- definicija ideologije
- ideologija je **skup ideja i vjerovanja** s određenim karakteristikama koje se razlikuju od religije ili od znanosti

KRITIČKO

- „*Ideje vladajuće klase su u svakoj epohi vladajuće ideje*”
K. Marx
- ideologija služi **uspostavljanju i održavanju** asimetričnih odnosa moći, tj. **dominacije**
- ideologija kao **lažna svijest**

FUNKCIJE IDEOLOGIJE

– osim „negativnih“, postoje i „pozitivne“ funkcije ideologije:

SIMBOLIČKA ORIJENTACIJA

LEGITIMACIJA

SOLIDARNOST

IDENTITET

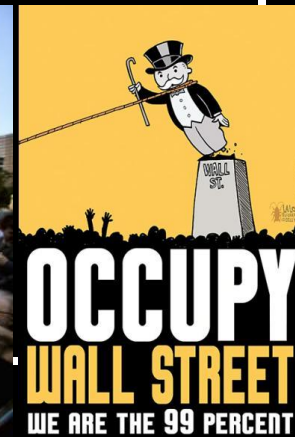
SIMBOLIČKA ORIJENTACIJA

- omogućuje pojedincima i grupama **orijentiranje u složenom svijetu**
- pružaju **skup značenja** koji služe kao **putokaz** za razumjevanje, vrednovanje i djelovanje u društvu

LEGITIMACIJA

- ideologijama se **tumače** i **opravdavaju društvene pojave** (*npr. nejednakosti u bogatstvu, ugledu i moći*)
- privilegirane grupe će nastojat **opravdati** nejednakosti u društvu (*npr. na temelju sposobnosti, spretnosti, snalažljivosti, porijekla*)
- potlačene grupe će **osporavati** nejednakosti i naglašavati nepravednu nejednakost – **osporavajuća funkcija ideologije**

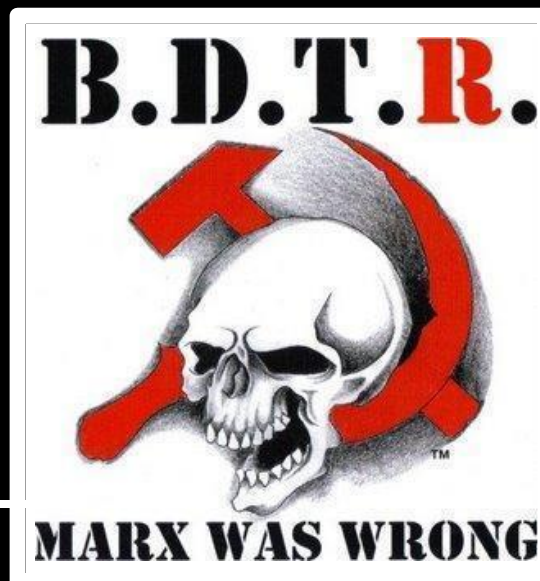
SOLIDARNOST

- kao skup **ideja** i **vjerovanja** neke grupe, ideologija **povezuje pojedince** i **jača koheziju grupe**
- naglašava potrebe grupe, identificira protivnike, povećava osjećaj zajedništva i svijest o pripadnosti grupi – **homogenizacija**

IDENTITET

- izgrađivanjem solidarnosti, grupa gradi vlastiti identitet
 - **kriteriji razlikovanja pripadnika od nepripadnika grupe** („mi” i „oni”)
- ideologija pruža pojedincima **sliku svijeta** koja je važna u formiranju osjećaja identiteta i smisla života – uspostavljanje osobnog identiteta

IDEOLOGIJE U SUVREMENOM DRUŠTVU

KONZERVATIVNE

- zalažu se **za očuvanje postojećeg načina uređenja** dr. odnosa
- pozivaju se na **prošlost, tradiciju, običaje, moral**

RADIKALNE

- zalažu se **za promjenu uređenja društva** pozivajući se na **pravednost, jednakost** i sl.

- koriste se i termini **desnica, ljevica** i **centar** – po francuskoj nacionalnoj skupštini iz 18. st.

PONAVLJANJE

FUNKCIJE IDEOLOGIJE

SIMBOLIČKA
ORIJENTACIJA

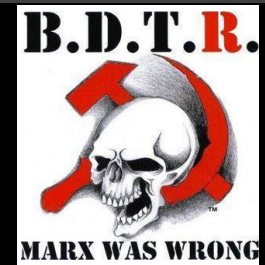
LEGITIMACIJA

SOLIDARNOST

IDENTITET

IDEOLOGIJE U SUVREMENOM DRUŠTVU

LIBERALIZAM

KONZERVATIVIZAM

SOCIJALIZAM

NACIONALIZAM

IDEOLOGIJE U SUVREMENOM DRUŠTVU

- u političkom životu suvremenih društava susrećemo četiri velike ideologije:

LIBERALIZAM

KONZERVATIVIZAM

SOCIJALIZAM

NACIONALIZAM

LIBERALIZAM

- izvor u prosvjetiteljstvu, francuskoj i američkoj revoluciji
- liberalizam se zalaže za **individualizam**, **slobodu** i **jednaka prava pojedinaca** („*laissez faire*“)
- u 20. st. liberalizam – **socijalni individualizam** (dobrobit pojedinca je povezana sa dobrobiti čitave zajednice)
- 1980-ih – **neoliberalizam** – ekonomska politika kojoj je cilj deregulacija tržišta, privatizacija državnih poduzeća, ukidanje carina, poreza i socijalnih povlastica i pomoći – **slobodno tržište** (globalizacija)

KONZERVATIVIZAM

- izvori u reakciji na Francusku revoluciju
- tri varijante konzervativizma

TRADICIONALISTIČKI

- naglašava važnost **običaja, konvencija i tradicije**
- ljudske slobode i prava ukorijenjeni su u normama zajednice kojoj pripadamo

ROMANTIČKI

- **nostalgija za prošlošću** (predindustrijsko doba)
- **antiindustrijalizam** – zagovaraju jednostavan način života (antiliberalizam)

NEOKONZERVATIVIZAM

- **nova desnica**
- na **ekonomskom planu** – neoliberalizam
- na **društvenom** – nacionalizam i domoljublje

SOCIJALIZAM

- javlja se nakon Francuske i industrijske revolucije
- ideologija za **ostvarenje interesa radničke klase**
- Karl Marx – idejni začetnik
- 3 varijante socijalizma:
 - **utopijski** socijalizam
 - **reformski** socijalizam
 - **revolucionarni** socijalizam (komunizam)
- osnovne vrijednosti kojima teži socijalizam su **egalitarizam** (uglavnom jednakost u bogatstvu)
- **komandno gospodarstvo** (*ukidanje privatnoga vlasništva*) i **države blagostanja**

TRI VARIJANTE SOCIJALIZMA

UTOPIJSKI SOCIJALIZAM

- zagovaro **radikalne promjene** u ekonomiji i odnosu vlasništva
- **opisivanje društva kakvo bi trebalo biti** (utopijsko)

REVOLUCIONARNI SOCIJALIZAM

- zalaže se za **radikalno rušenje nepravednog poretka** (revolucija)
- **klasni sukob**
- **ukidanje klasa kao konačni cilj**

REFORMSKI SOCIJALIZAM

- zalaže se za **reformu zakona i demokratizaciju**
- veća uloga države na socijalnom planu
- **postizanje društvene pravde**

NACIONALIZAM

- *lat. nasci* – rođen i *natio* – pripadnost po mjestu rođenja
- nacionalizam se zalaže za **pravo naroda na samoodređenje** i **stvaranje nacije-države**
- nacionalizam je **relativno nova pojava** (*s pojavom demokracije, industrijalizacije i narodnim suverenitetom*)
- ne oslanja se na filozofske i znanstvene spoznaje i nema koherentnu doktrinu (*lako se kombinira – liberalni, konzervativni i socijalistički nacionalizam...*)

TRI TIP A NACIONALIZMA

LIBERALNI NACIONALIZAM

- prihvaća većinu liberalnih vrijednosti
- svaka nacija ima **pravo na samoodređenje** i treba imati svoju **suverenu državu** (Wilsonova doktrina)
- **zasnovan na demokratskim načelima**

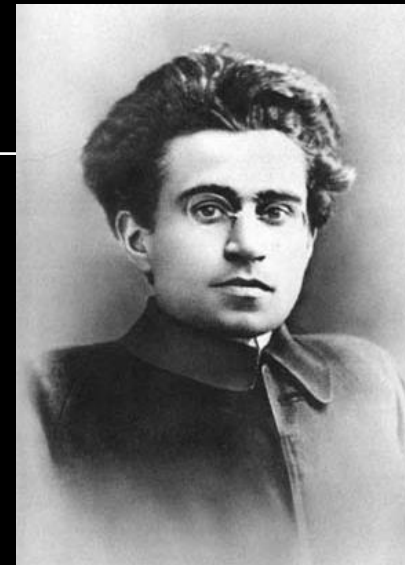
TRADICIONALISTIČKI KONZERVATIVNI NACIONALIZAM

- sadrži elemente kulturnog nacionalizma
- **nacija je organska zajednica** (*Gemeinschaft*) sa povijesnim kontinuitetom
- nacija je zasnovana na zajedničkom **jeziku, kulturi, mitologiji, običajima, povijesti**
- **narodni preporod**

INTEGRALNI NACIONALIZAM

- predstavlja **agresivnu, ksenofobičnu i iracionalnu** koncepciju nacionalizma
- nacizam i fašizam
- **imperialistički, neliberalan i militaristički usmjeren**
- podjela na superiorne i inferiorne nacije

IDEOLOGIJA I MASOVNI MEDIJI

- Antonio **Gramsci** (marksist)
- vladajuće klase u društvu održavaju svoj položaj u društvu uspostavljajući **hegemoniju**
- **hegemonija** – kulturna, politička i ideološka dominacija vladajuće klase koja uvjeravanjem podčinjenih da prihvate njene vrijednosti i vjerovanja postiže konsenzus u društvu
- **ideologija je narodna religija** – putem ideologije ljudi prihvaćaju sliku svijeta kakvu im prikazuju mediji (*potiču ljude na zdravorazumsko razmišljanje*)
- „*Ideje vladajuće klase su u svakoj epohi vladajuće ideje*”

K. Marx

Alisa Miller - The news about the news

http://www.ted.com/talks/alisa_miller_shares_the_news_about_the_news